

Matuszewski, Adam

"Polska Bibliografia Naukoznawstwa i Technoznawstwa", T. 13/14. Za lata 1995-2000, pod red. Hanny Przybylik, Warszawa 2002 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 47/4, 109-112

2002

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

w indeksie nazwisk kobiet-doktorów, jak i w ogólnym indeksie nazwisk pisze o Eugenii Frisch – Bogna, zaś nazwisko jej męża podaje jako Alfred Bong.

Praca Jadwigi Suchmiel jest bogatym źródłem faktograficznym dotyczącym pracy naukowej pierwszych kobiet w Uniwersytecie Lwowskim i pierwszym opracowaniem tego typu dotyczącym Lwowa. Dostarcza wielu cennych i ciekawych informacji, daje pewien pogląd na całe zagadnienie i pozwala na jego wstępną ocenę. Niezbędna wydaje się teraz dalsza głębsza analiza zjawiska, która umożliwiłaby jego bardziej syntetyczne opracowanie i pozwoliłaby na zarysowania bardziej ogólnych i długofalowych procesów w nim zachodzących.

Przypisy

¹ Por. D. W a w r z y k o w s k a - W i e r c i o c h o w a : *Stan badań nad dziejami kobiety polskiej*. „Kultura i Społeczeństwo” t.7 1963 s.97–110.

² J. H u l e w i c z : *Walka kobiet o dostęp na uniwersytety*. Warszawa 1936; t e n ż e : *Sprawa wyższego wykształcenia kobiet w Polsce w XIX wieku*. Warszawa 1939.

³ Ł. C h a r e w i c z o w a : *Stanowisko kobiet polskich w popularyzacji i naukowej pracy historycznej*. Lwów 1933. Charewiczowa była autorką również innych prac na temat dziejów polskich kobiet, uznawana jest nawet za inicjatorkę badań w tym zakresie. (Por. A. K u s i a k : *Łucja Charewiczowa – inicjatorka badań nad przeszłością kobiet polskich W: Kobieta i kultura*, red. A. Ż a r n o w s k a , A. S z w a r c . Warszawa 1996. W okresie międzywojennym badaniami nad wymienioną problematyką zajmowały się też np. C. W a l e w s k a , Z. Z a l e w s k a czy M. L i p i ń s k a .

Katarzyna Dormus
Zakład Dziejów Oświaty
Instytut Historii Nauki PAN

Polska Bibliografia Naukoznawstwa i Technoznawstwa. T. 13/14. Za lata 1995–2000. Pod red.: Hanny P r z y b y l i k przy współudziale Barbary W i e c z o r e k . Opisy zebrali: Małgorzata K r a s z e w s k a , Hanna P r z y b y l i k , Barbara W i e c z o r e k , Tomasz W ł o s z y c k i . Opracowanie informatyczne: Irena B o g u s k a . Warszawa 2002 Biblioteka Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, 239 s., ind.

W 2002 r. ukazał się 13/14 tom *Polskiej Bibliografii Naukoznawstwa i Technoznawstwa*. Tom obejmuje 3185 pozycji książek, ich fragmentów, artykułów z czasopism, recenzji, dyskusji, polemik oraz wydawnictw ciągłych z zakresu naukoznawstwa

i technoznawstwa, wydanych w latach 1995–2000 wraz z uzupełnieniami za okres wcześniejszy. Zrąb główny podzielono na trzy podstawowe części: I. *Ogólne zagadnienia naukoznawstwa i technoznawstwa*; II. *Nauka*. III. *Technika*.

Dział pierwszy otwiera podrozdział pt. *Bibliografie naukoznawcze, czasopisma i wydawnictwa seryjne*. W podrozdziale tym znalazło się tylko jedno czasopismo wydawane przez Instytut Historii Nauki, a mianowicie „Analecta. Studia i Materiały z Dziejów Nauki”. Pominięto natomiast „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” oraz takie wydawnictwa seryjne, jak „Monografie z Dziejów Nauki i Techniki” oraz, wydawane przez Komitet Historii Nauki i Techniki PAN „Rozprawy z Dziejów Nauki i Techniki”. „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” został jednak uwzględniony w *Wykazie skrótów czasopism i innych wydawnictw ciągłych*. Natomiast wyżej wymienione wydawnictwa seryjne nie zostały uwzględnione ani w *Wykazie skrótów*, ani w zrzębie głównym, mimo że opublikowana w 1995 r., w tomie 151 „Monografii z Dziejów Nauki i Techniki” książka Janusza Skarbka *Pozytywistyczna teoria wiedzy*, została zamieszczona w recenzowanej bibliografii. Nieuwzględnienie wyżej wymienionych wydawnictw jest prawdopodobnie spowodowane podjętą w 1975 r. przez Redakcję *Polskiej Bibliografii Naukoznawstwa i Technoznawstwa* decyzją o nieuwzględnianiu od tomu 5 publikacji z zakresu historii nauki. Decyzję tę Redakcja umotywowała w tomie 5 tym, że od 1971 r. historia nauki i techniki posiada swoją własną bibliografię bieżącą publikowaną w kolejnych zeszytach „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki”.

Drugim powodem podjęcia takiej decyzji było zapewne uznanie przez redaktorów historii nauki za samodzielną, nie wchodzącą w skład naukoznawstwa, dyscyplinę, wyodrębnioną zarówno pod względem metodologicznym, jak i organizacyjnym. Naukoznawstwo bowiem, według redaktorów omawianej bibliografii, „rysuje się jako dyscyplina kompleksowa, międzydziedzinowa, budująca podstawy teoretyczne dla polityki naukowej, której celem jest tworzenie optymalnych warunków rozwoju nauki”¹. Wyżej wymieniona definicja naukoznawstwa nie jest jednak powszechnie przyjęta. Na przykład tacy wybitni naukoznawcy, jak Wojciech Gasparski i Stefan Zamecki definiują naukoznawstwo m.in. jako „federację subdyscyplin”, w skład której wchodzi: filozofia nauki, metodologia nauki, socjologia nauki, psychologia nauki, historia nauki, ekonomia nauki, organizacja nauki, prawne aspekty życia naukowego oraz etyka nauki². Stąd też informacja o podjętej decyzji nieuwzględniania publikacji z zakresu historii nauki, a jej uzasadnienie powinno być podawane we wszystkich, a nie tylko w niektórych, tomach *Polskiej Bibliografii Naukoznawstwa i Technoznawstwa*. Wszelkie od niej odstępstwa powinny być szczegółowo wyjaśniane w *Przedmowie*. Informacji takiej brakuje natomiast, między innymi, w tomie 9 za lata 1983–1985 oraz w recenzowanym tomie 13/14. W kolejnych częściach działu pierwszego, poświęconego *Ogólnym zagadnieniom naukoznawstwa i technoznawstwa* zamieszczono prace z zakresu teorii, organizacji naukoznawstwa, a także opracowania podejmujące problematykę powiązań pomiędzy nauką i techniką.

W pierwszej części drugiego, najobszerniejszego działu omawianego tomu, poświęconego *Nauce*, zestawiono prace z zakresu teorii nauki, w tym: filozofii nauki, ze szczególnym wyodrębnieniem filozofii rozwoju nauki, powiązań pomiędzy nauką a religią, filozoficznych zagadnień działalności naukowej; metodologii i logiki nauki, z wyszczególnieniem prac poświęconych integracji nauki, klasyfikacji nauk, wykorzystania komputerów w badaniach naukowych; socjologii i psychologii nauki z wyodrębnieniem opracowań na temat socjologii nauki, powiązań pomiędzy nauką a społeczeństwem, socjologii wiedzy, upowszechniania nauki, społecznej odpowiedzialności uczonych, socjologii środowisk naukowych, psychologii nauki oraz teorii i metodologii poszczególnych nauk. W drugiej części działu poświęconego *Nauce* zestawiono prace poświęcone organizacji nauki, polityce naukowej i ekonomice nauki. Wśród nich wyróżniono opracowania dotyczące ogólnych problemów nauki i polityki naukowej, prognozowania i planowania nauki, efektywności badań naukowych, ekonomiki nauki, informacji naukowej i komunikowania się, w tym komunikowania się w nauce, wydawnictw naukowych, kadr naukowych, w tym kształcenia kadr. Dalej zamieszczono prace dotyczące pionów organizacyjnych nauki z wyszczególnieniem opracowań na temat poszczególnych narodowych Akademii Nauk, szkolnictwa wyższego, placówek naukowo-badawczych i rozwojowych, towarzystw naukowych. W kolejnym rozdziale zgrupowano opracowania dotyczące organizacji i perspektyw rozwojowych poszczególnych nauk, wśród których wyróżniono: nauki metodologiczne, nauki społeczne, nauki przyrodnicze, nauki rolnicze i leśne, nauki medyczne, nauki techniczne, nauki o Ziemi i górnicze. W naukach społecznych wyodrębniono, między innymi, historię nauki, która od t. 5 miała być nieuwzględniana. Po bliższym jednak przyjrzeniu się tematyce czterech zamieszczonych tutaj artykułów, stwierdzimy, że nie są to artykuły historyczne, lecz że dotyczą współczesnego stanu historii nauki. Warto by jednak objaśnić to w *Przedmowie*. W następnym rozdziale zamieszczono prace dotyczące współpracy międzynarodowej. W osobnych podziałach zgrupowano w nim opracowania dotyczące zagadnień ogólnych międzynarodowej współpracy naukowej, międzynarodowych instytucji i organizacji naukowych oraz międzynarodowych kongresów i konferencji.

Trzeci główny dział recenzowanego tomu został poświęcony *Technice*. W pierwszej części tego działu zamieszczono prace z zakresu *Teorii techniki*. W osobnych podziałach zgrupowano opracowania dotyczące filozofii techniki, metodologii techniki, socjologii techniki i psychologii twórczości technicznej. W drugiej części omawianego działu zamieszczono prace z zakresu *Organizacji techniki, polityki technicznej, ekonomiki techniki*. W odrębnych podrozdziałach zestawiono opracowania na temat ogólnych zagadnień organizacji techniki i polityki technicznej, prognozowania i planowania w technice, efektywności twórczości technicznej i ekonomiki techniki, informacji technicznej, kadr technicznych, gałęzi techniki.

Bibliografia jest zaopatrzona w indeks alfabetyczny i przedmiotowy, wykaz skrótów czasopism i innych wydawnictw ciągłych oraz w wykaz innych skrótów zastosowanych w opisach bibliograficznych.

Przypisy

¹ *Polska Bibliografia Naukoznawstwa i Technoznawstwa za lata 1971–1973*. Wrocław 1973, s. 5.

² W. G a s p a r s k i : *Naukoznawstwo: ocena dyscypliny*. „Zagadnienia Naukoznawstwa”. 1994, z. 1–4, s. 10; S. Z a m e c k i : *Historia dziedziny nauka*. „Zagadnienia Naukoznawstwa”. 2000, z. 2–3, s. 153.

Adam Matuszewski
(Warszawa)